

5. Звіт про осіб притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання за 2020 рік Державної судової адміністрації України. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020.

6. Горох О.П. Правові норми про «уникнення» кримінальної відповідальності. Альтернативні вирішення правових конфліктів: матеріали наук.-практ. конф, проведеної на факультеті правничих наук у межах днів науки НаУКМА (Київ, 27 січня 2017 року). К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2017. С. 93–97

Малахова Вікторія Вікторівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
*Науковий керівник: Ткаченко Ірина
Михайлівна*, викладач кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПІДСТАВИ

Серед багатограних і широко обговорюваних проблем сучасного кримінального права на особливу увагу заслуговує кримінальна відповідальність. Вона, будучи складним багатофункціональним явищем, разом з іншими видами юридичної відповідальності виконує регулятивну, превентивну, каральну, відновлювальну та виховну функції [1, с. 133].

Однак навколо поняття кримінальної відповідальності вже тривалий час точаться дискусії. Одна з причин цього полягає в тому, що нерідко Кримінальний кодекс України та інші нормативно-правові акти, а також науковцікладають різний зміст в поняття «кримінальна відповідальність». Законодавча невизначеність у теорії кримінального та кримінального процесуального права дозволяє трактувати цей термін по-різному.

Проблеми кримінальної відповідальності, її поняття та ознак досліджувалися багатьма вченими, наприклад, М.І. Бажановим, Я.М. Брайніним, Б.В. Волженкіним, А.А. Герцензоном, Т.Т. Дубініним, М.Й. Коржанським, В.М. Кудрявцевим, М.С. Таганцевим, А.Н. Трайніним, М.Д. Сергієвським, М.С. Строговичем та ін. У сучасній теорії права України дослідженням проблем правопорушень та їх ознак займаються такі науковці, як Ю.В. Баулін, М.В. Володько, М.І. Мельник, Я.І. Соловій, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, М.І. Хавронюк, С.С. Яценко [2].

У Кримінальному кодексі України неодноразово вживається термін «кримінальна відповідальність», але зміст його не розкривається, хоча у статтях (наприклад, у ст. 2, 16, 21) та назвах статей тільки Загальної частини він вживається понад сто разів. Розробка цього поняття належить до сфери науки кримінального права.

Поняття кримінальної відповідальності відповідає родовим ознакам відповідальності юридичної і водночас характеризується своїми видовими, безначальними ознаками: 1) кримінальна відповідальність становить собою реальну взаємодію спеціальних органів держави і особи, визнаної винною у вчиненні правопорушення, внаслідок чого ця особа зазнає певних обмежень; 2) кримінальна відповідальність – це вид державного примусу, що знаходить своє вираження насамперед в осуді винного і його діяння обвинувальним вироком суду, а також у покладанні на винного додаткових позбавлень і обмежень; 3) вид і міра обмежень особистого майнового або іншого характеру визначені тільки в кримінальному законі, перш за все у санкції статті КК, що передбачає відповідальність за вчинення правопорушення; 4) застосування таких обмежень завжди носить вимушений, а не добровільний характер, оскільки їх застосування є обов'язком спеціально уповноважених органів держави; 5) кримінальна відповідальність можлива лише за вчинення правопорушення, що виступає як підстава такої відповідальності.

З урахуванням викладеного, кримінальна відповідальність – специфічний механізм кримінально-правового реагування держави на скоєне правопорушення, що тягне певні несприятливі наслідки для особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, полягає в реальних, певних обмеженнях і позбавленнях прав і інтересів особи, пов'язаних з фактом осуду, призначенням покарання чи без такого.

З одного боку, кримінальна відповідальність несе в собі негативну (осудливу) оцінку скоєного правопорушення та особи, яка його вчинила, а з іншого – реалізується завдяки державному примусу та передбачає застосування до винного заходів кримінально-правового впливу, так чи інакше пов'язаних з обмеженням його прав і свобод. Більше того, кримінальна відповідальність виступає реакцією на вчинення з боку особи правопорушення, яке характеризується найвищим ступенем суспільної небезпечності та має низку ознак, властивих лише закону про кримінальну відповідальність [1, с. 134].

Кримінальна відповідальність виникає з моменту набрання обвинувальним вироком суду законної сили і закінчується, за загальним правилом, моментом припинення відбування покарання.

Згідно національного законодавства України кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення правопорушення виповнилося шістнадцять років. Це так званий загальний вік кримінальної відповідальності. За окремі види правопорушень відповідальність настає для осіб, яким до вчинення правопорушення виповнилось 14 років.

Головною формою реалізації кримінальної відповідальності, його змістом є кримінальне покарання. Однак поняття кримінальної відповідальності ширше, ніж поняття покарання. Кримінальна відповідальність можлива як із застосуванням покарання, так і без його

застосування. Відповідно і сама кримінальна відповідальність поділяється на два види:

1) без призначення покарання – кримінальна відповідальність вичерпується або фактом засудження особи (суд постановляє обвинувальний вирок без призначення покарання), або застосуванням замість покарання заходів кримінально-правового характеру (примусові заходи виховного впливу);

2) із призначенням покарання [3, с. 85].

В Україні особа має нести кримінальну відповідальність за наявності правових, фактичних і формальної (процесуальної) підстав. В чинному Кримінальному кодексі підстави кримінальної відповідальності визначені у ст. 2 Загальної частини КК України.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 КК підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК України.

Питання про підстави кримінальної відповідальності стосуються певні положення Конституції України, зокрема: ч. 2 ст. 62: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду».

В межах єдиної підстави кримінальної відповідальності можна виділити її фактичну і юридичну сторони. Фактична сторона – це вчинення в реальній дійсності суспільне небезпечного діяння, а юридична – це передбаченість такого діяння в КК. Підставою кримінальної відповідальності є встановлення судом повної відповідності фактичної і юридичної сторін вчиненого. Відсутність такої відповідності свідчить і про відсутність підстави кримінальної відповідальності, тобто складу правопорушення.

Частина 3 ст. 2 КК передбачає, що ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за те саме кримінальне правопорушення більше одного разу. Це положення відповідає ч. 1 ст. 61 Конституції України, відповідно до якої ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Кримінальна відповідальність – це реакція держави на вчинене особою правопорушення. Така реакція знаходить своє вираження у певному правозастосовному акті органу держави – обвинувальному вироку суду. В зв'язку з цим розрізняють матеріальну і процесуальну підстави кримінальної відповідальності. Матеріальною підставою визнається правопорушення, а процесуальною – обвинувальний вирок суду. Відповідно до ч. 2 ст. 2 КК особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

На підставі викладеного, під кримінальною відповідальністю потрібно вважати такий вид юридичної відповідальності, який полягає в обов'язку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення зазнати осуду держави та відчуті обмеження особистого та майнового характеру, визначені Кримінальним кодексом України та конкретизовані в обвинувальному вирокі суду.

Список використаних джерел

1. Богатирьов І, Савченко А. Кримінальна відповідальність як сучасна проблема кримінального права України. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 2. С. 133–137. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/02/27.pdf>.

2. Гринь О. Д, Донченко О. І. Кримінальна відповідальність як різновид юридичної відповідальності. Правова держава. 2015. № 19. С. 129–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2015_19_27.

3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. редкол. В. Я. Тацій [та ін.]. Т. 17 : Кримінальне право / гол. редкол. В. Я. Тацій, 2017. 1064 с.

Марченко Олена Львівна,

здобувач кафедри публічного управління
та адміністрування Національної академії
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ДЕЯКИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

Галузь містобудування є однією із основних у розвитку економіки кожної країни, від її ефективності залежить рівень добробуту громадян-споживачів, інвесторів-забудовників та держави в цілому.

Останнім часом, в Україні проводиться комплекс заходів, які спрямовані на реформування у сфері містобудування. Із метою проведення якісної реформи вважаємо за необхідне дослідити досвід окремих зарубіжних країн і внести обґрунтовані пропозиції щодо запозичення їх позитивного досвіду.

О. М. Козич також слушно відмічає, що вивчення і застосування досвіду провідних закордонних країн в управлінні будівельною галуззю має суттєве значення для подальшого розвитку і розбудови усієї вітчизняної будівельної галузі в умовах кризи. Враховуючи наявність позитивного закордонного досвіду, процес оптимізації державного регулювання будівельною галуззю України має стати запорукою подальшого економічного росту, а відповідно й зниження інфляції, скорочення дефіциту державного бюджету, стабілізації грошового обороту та укріплення національної валюти [1].

Дослідивши законодавство більшості Європейських країн, резюмуємо, що у жодній з країн Західної Європи немає аналогічної норми про адміністративну відповідальність, адміністративні